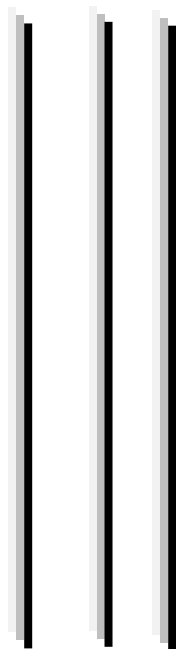

आर्थिक वर्ष २०८०/०८१ को वार्षिक

नीति तथा कार्यक्रम

शैल्यशिखर नगरपालिका
नगर कार्यपालिकाको कार्यालय
गोकुलेश्वर, दार्चुला
सुदूरपश्चिम प्रदेश, नेपाल
मिति

विजय सिंह धामी
नगर प्रमुख
शैल्यशिखर नगरपालिका
दार्चुला

नगर उपप्रमुख एवम् नगरसभाका सदस्यज्यूहरु,

सञ्चारकर्मी मित्रहरु एवम् उपस्थित सम्पूर्ण महानुभावहरु ।

- संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्र स्थापना पश्चात प्राप्त उपलब्धिको रूपमा नेपालको संविधानले गरेको व्यवस्था वमोजिम गत वैशाख ३० गते सम्पन्न स्थानिय तहको निर्वाचनबाट दोश्रोअह कार्यकालका लागि स्थानीय सरकार गठन भई वर्तमान निर्वाचित जनप्रतिनिधिहरुको दोश्रो वर्षको रूपमा यस नगरपालिकाको १४ औं सभामा आर्थिक वर्ष २०८०।०८१ को नीति ,कार्यक्रम प्रस्तुतिको लागि यहाँहरुको सामु उपस्थित भएको छु ।
- शैल्यशिखर नगरपालिका लोकतन्त्रका न्यूनतम आधारभूत मूल्य मान्यता, बहुलवादी खुला समाज, मानव अधिकार, लोकतन्त्र ,सामाजिक न्याय, सहकारिता, सहअस्तित्व र समन्वयको सिद्धान्तलाई आत्मसात गर्दै विधिको शासनप्रति पूर्ण प्रतिबद्ध छ । लोकतन्त्रलाई सामाजिक जीवन पद्धतिका रूपमा स्थापित गर्ने कुरामा नगरपालिका हरपल प्रयत्नशील छ । शासकीय व्यवस्थामा आएको परिवर्तनको अनुभूति सबै नगरवासीले गर्न सकून् भन्नेमा हामी अत्यन्त सचेत छौं ।
- प्राविधिक दृष्टिले उपयुक्त ,सामाजिक रूपमा सन्तुलित एवम् राजनैतिक रूपमा स्वीकार्य विकास प्राप्तिा लागि समन्वय कायम गर्दै विकासका साझा गन्तव्य / प्राथमिकता चयन गर्नुपर्ने विशिष्ट अवस्था ,नगरवासिको सन्तुलित विकास एवम् सेवा प्राप्ति प्रतिको बढ्दो अपेक्षाको सम्बोधन,सिमीत आन्तरिक श्रोत र संघीय अनुदानमा निर्भर विकास कार्यहरु सञ्चालन गर्नुपर्ने पृष्ठभूमिमा आर्थिक वर्ष २०८०/०८१ को नीति तथा कार्यक्रम यस गरिमामय सभामा प्रस्तुत गर्न गईरहेको छु ।
- नगरको भौगोलिक, सामाजिक, आर्थिक तथा सांस्कृतिक विविधतालाई आत्मसात गर्दै सन्तुलित र समन्यायिक विकासको बाटोमा अघि बढ्ने कुरामा शैल्यशिखर नगरपालिका दृढ छ । हामी प्राथमिकताका आधारमा योजनाबद्ध ढङ्गले विकास निर्माणका कामहरु हुनुपर्छ भन्नेमा प्रतिबद्ध छौं । शैल्यशिखर नगरवासिले दिएको जनमतको उच्च कदर गर्दै "हामी मालिक होइनौं, जनताका सेवक हौं" भन्ने मान्यतामा आधारित जनउत्तरदायी, पारदर्शी, मेहनती र सहयोगी संयन्त्रबाट नै समृद्धि हासिल गर्न सकिन्छ भन्ने मान्यतालाई हामीले आफ्नो मार्गदर्शनका रूपमा ग्रहण गरेका छौं । विगतका कमी, कमजोरीहरुको अन्त्य गर्दै "समृद्ध शैल्यशिखर , सुखी नगरवासी" बनाउने अल्पकालीन र दीर्घकालीन योजनाहरुप्रति दृढ रही नेपाल सरकारको "समृद्ध नेपाल,सुखी नेपाली " को राष्ट्रिय आकाँक्षा पूरा गर्ने अभियानप्रति हामी पूर्ण प्रतिबद्ध छौं ।
- आर्थिक वर्ष २०८०/०८१ को नीति तथा कार्यक्रम प्रस्तुत गर्दाको अवस्थामा यस नगरपालिकाको आन्तरिक आय, नेपाल सरकारबाट प्राप्त हुने समानीकरण, शसर्त, समपूरक र विशेष अनुदान , प्रदेश सरकारबाट प्राप्त समपूरक र विशेष अनुदानमा गत वर्ष भन्दा कटौती भएको कारणले प्राथमिकतामा

राखिएका कतिपय नगरको समग्र विकासमा महत्व राख्ने जनअपेक्षित विकास आयोजनाहरू प्रभावकारी रूपले कार्यान्वयन गर्न नसकिएको चालू आर्थिक वर्षको यथार्थ हाम्रो सामु स्पष्टै छ ।

आदरणीय नगर उप प्रमुख तथा नगरसभा सदस्यज्यूहरू ।

अब म आर्थिक वर्ष २०७९/०८० को वार्षिक कार्यक्रम कार्यान्वयनको लक्ष्य र प्रगतिको संक्षिप्त समीक्षा गर्ने अनुमति चाहन्छु ।

१ आर्थिक वर्ष २०७९/०८० को वार्षिक समीक्षा

आज असार ७ गते नगरपालिकाको नीति तथा कार्यक्रम प्रस्तुत गर्दा चालू आर्थिक वर्ष २०७९/०८० को जेठ मसान्तसम्मको अवधिलाई आधार मानी भौतिक तथा वित्तीय प्रगतिहरू प्रस्तुत गरिएको छ । चालू आर्थिक वर्षको बाँकी अवधिको भौतिक तथा वित्तीय प्रगतिहरू वार्षिक प्रगति समीक्षा गरी अगामी नगरसभामा प्रस्तुत गरिने व्यहोरा अनुरोध गर्दछु ।

१.१ पूर्वाधार निर्माण: पूर्वाधार निर्माणतर्फ कुल योजना संख्या ३७७ रहेकोमा जेठ मसान्त सम्म ३५० योजनाहरू सम्पन्न भएका र बाँकी योजनाहरू चालू आर्थिक वर्षको अन्तसम्ममा सम्पन्न हुने क्रममा रहेका छन् । पूर्वाधार निर्माण अन्तर्गत सम्पन्न योजनाहरूको परिमाणात्मक प्रगति देहाय बमोजिम रहेको छ ।

१.१.१ सडक पूर्वाधार तर्फ

२ कि.मि. सडक स्तरोन्नति , २५ कि.मी. सडक सफाई कार्य सम्पन्न भएका छन् ।

१.१.२ विविध पूर्वाधार तर्फ

यस अन्तर्गत खानेपानी पूर्वाधार ६६, शैक्षिक पूर्वाधार २१, पर्यटन पूर्वाधार ८, खेलकुद पूर्वाधार ७, स्वास्थ्य पूर्वाधार ११, तटबन्ध ११, सिंचाई ११, शौचालय २, अन्य पूर्वाधार २४० वटा सम्पन्न भएका छन् ।

१.१.३ भूमि व्यवस्था तथा तथ्याङ्क संकलन नेपाल सरकारबाट गठन भएका भूमिसम्बन्धी समस्या समाधान आयोगको समन्वयमा भूमिहीन दलित, भूमिहीन सुकुम्बासी , अव्यवस्थित बसोबासिको तथ्याङ्क संकलन कार्य भईरहेको र हालसम्म ६० जना भूमिहीन दलित , ४ जना भूमिहीन सुकुम्बासी र ४१ जना अव्यवस्थित बसोबासिको निस्सा वितरण भई आवश्यक प्रक्रिया अगाडि बढिसकेको छ ।

१.१.४ प्रदेश बजेट तर्फ प्रदेश बजेट अन्तर्गत पूर्वाधार साझेदारि कार्यक्रम अन्तर्गत कुल १९ वटा योजना सञ्चालन गरिरहेकोमा ९ वटा निर्माण सम्पन्न भएको र २ वटा योजना चालू अवस्थामा रहेका छन् । साथै पर्यटन पूर्वाधार तथा पूर्वाधार विकास कार्यक्रम अन्तर्गत कुल २ वटा योजना सञ्चालन गरिएकोमा २ वटा निर्माण कार्य सम्पन्न भएको र २ वटा चालू अवस्थामा रहेका छन् । प्रदेश सरकारबाट हस्तान्तरित कार्यक्रम अन्तर्गत ३ योजना कार्यान्वयनको चरणमा रहेका छन् । त्यसैगरी राष्ट्रपति शैक्षिक सुधार अन्तर्गत २ वटा विद्यालय निर्माण कार्यको अन्तिम चरणमा रहेका छन् ।

आगामी आर्थिक वर्ष २०८० र ०८१ को नीति तथा कार्यक्रमः

१. शिक्षा प्रणालीलाई आर्थिक, सामाजिक रुपान्तरणको संवाहकको रूपमा विकास गर्नका लागि सबै तहको शिक्षामा समतामूलक पहुँचको सुनिश्चितता, गुणस्तरमा सुधार, अब्बल व्यवस्थापकीय क्षमताको विकास, सामुदायिक एवं संस्थागत विद्यालय बीचको दुरीको अन्त्य, असल अभ्यासहरूको आदानप्रदान, 'प्रयास गरे परिवर्तन सम्भव छ' भन्ने मान्यता स्थापित गर्नका लागि शैक्षिक प्रणालीलाई जिम्मेवार जवाफदेही, पारदर्शी, नतिजामुखी र उत्तरदायी बनाउँदै नगरपालिकालाई शैक्षिक क्षेत्रको केन्द्रको रूपमा विकास गरिने छ । यसका लागि आवश्यक भौतिक पूर्वाधार निर्माण, समुदायको अपनत्व विकास, सघन र नियमित अनुगमन, समन्वयात्मक प्रयास लगायतका शैक्षिक सुधारका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिने छ ।

२. नगरपालिका भित्रका सबै विद्यालयहरूलाई एकरूपता प्रदान गर्नका लागि एक विद्यालय एक स्थायी दरबन्दीको नीति लिइने छ । शिक्षामा विद्यमान कानूनी, संस्थागत र प्रक्रियागत सुधारलाई थप सुदृढ बनाउँदै विगतबाट सिकिएका पाठहरूको आधारमा रणनीतिक ढङ्गले अगाडि बढिने छ । सामुदायिक विद्यालयप्रति अभिभावक, विद्यार्थी र आम सरोकारवालाको आकर्षण बढाउँदै लैजाने रणनीति अवलम्बन गरिने छ ।

३. सामुदायिक विद्यालयमा विद्यार्थी भर्ना अभियान, दिवा खाजा वितरण, सामुदायिक पुस्तकालय स्थापना, भौतिक पूर्वाधार निर्माण, आवश्यक दरबन्दी थप तथा मिलान, विद्यालय अनुगमन, पूर्ण सरसफाइयुक्त विद्यालय, एकीकृत र नतिजामा आधारित अनुगमन योजनाको निर्माण, विद्यालयका शिक्षक, कर्मचारीहरूको क्षमता अभिवृद्धि लगायतका प्रवर्द्धनात्मक कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिने छ । नियमितता, शिक्षण प्रभावकारिता र विद्यार्थीको सिकाइ उपलब्धि एवम् नतिजाका आधारमा उत्कृष्ट ठहरिएका विद्यालय शिक्षकलाई पुरस्कृत गरिने नीति अवलम्बन गरिने छ ।

४. अपाङ्गता भएका बालबालिकाहरूलाई विद्यालयमा विशेष प्रोत्साहन सहित विद्यालयमा भर्ना गरिनेछ । फरक क्षमता भएका विद्यार्थीको सिकाइलाई निरन्तरता दिइने छ । विद्यालय उमेर समूहका विद्यार्थीहरूलाई विद्यालय बाहिर नरहने वातावरण सिर्जना गरिनेछ । नगरमा सञ्चालित विद्यालयहरूमध्ये प्रत्येक वडाभित्र कम्तीमा एक विद्यालयमा सूचना प्रविधि, पुस्तकालय लगायत अन्य प्राविधिक शिक्षा अध्यापनका लागि आवश्यक प्रक्रिया अगाडि बढाइने छ ।

५. उच्च शिक्षा अन्तर्गत चिकित्सा शिक्षा तर्फको एम.बि.बि.एस र एम.डी अध्ययन गर्न नगर भित्रका छात्र छात्राहरूलाई प्रोत्साहन गर्नका लागि एक छात्रवृत्ति कोषको स्थापना गरिने छ । छात्रवृत्ति वितरणका लागि स्पष्ट निर्देशिका बनाई गरिव तथा जेहेन्दार विद्यार्थीलाई प्रोत्साहन गरिने छ ।

६. लागू पर्दाथको दुर्व्यसन नियन्त्रण गर्नको लागि निजी क्षेत्र एवम् गै.स.स. हरूको सहकार्यमा मनोपरामर्श एवम् पुनस्थापना केन्द्र स्थापना एवम् जनचेतना र जागरणको कार्यक्रम सञ्चालनको लागी पहल गरिने छ शिक्षा क्षेत्रका विषय विज्ञहरुको सहभागितामा निर्माण गरिएको स्थानीय पाठ्यक्रमको आधारमा कक्षा १ देखि ८ सम्मका स्थानीय विषयका पाठ्यपुस्तक तयार गरी कार्यान्वयनमा ल्याईने छ ।

७. "सफा नगर, स्वस्थ नगरवासी" भन्ने नाराका साथ गुणस्तरीय आधारभूत स्वास्थ्य सेवामा सबै नागरिकको समतामूलक पहुँच सुनिश्चित गर्ने कार्यमा नगर सरकार क्रियाशील रहने छ । गुणस्तरीय तथा सर्वसुलभ स्वास्थ्य सेवा प्रवाहमा रहेका विद्यमान चुनौतीहरुलाई न्यूनीकरण गर्न, सेवा प्रदायक संस्थाहरुको व्यवस्थापकीय प्रणाली सुदृढ गराउन, नेपाल सरकारबाट प्राप्त ससर्त कार्यक्रमहरुको थप प्रभावकारी तवरले कार्यान्वयन गर्न, आयुर्वेद औषधालयको क्षमता अभिवृद्धि गर्न, शक्तिवर्दक आयुर्वेदिक औषधि वितरण, महिलाको प्रजनन स्वास्थ्य लाई विशेष प्राथमिकतामा राखी मातृ तथा बाल स्वास्थ्य सेवा लाई थप सुदृढ बनाईनेछ । पाठेघरको मुखको क्यान्सर , स्तन क्यान्सर, आङ खस्ने लगायत रोगको पहिचानको लागि शिविर सञ्चालन कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिईने छ ।

८. स्वास्थ्य बिमा कार्यक्रम, आमा सुरक्षा कार्यक्रम, राष्ट्रिय खोप तथा विशेष खोप, भिटामिन ए तथा जुकाको औषधी वितरण, गम्भिर खालका रोगहरुबाट ग्रसित विरामी लगायतका राष्ट्रिय स्तरका कार्यक्रमहरुको प्रभावकारी कार्यान्वयन सहित नगरपालिकाको समग्र स्वास्थ्य प्रणालीको सुधारका लागि प्राथमिकता निर्धारण गरी छुट्टै " नगर स्वास्थ्य नीति " तर्जुमा गरी अगाडि बढिने छ । आधारभूत स्वास्थ्य सेवामा सबै नगरवासीहरुको पहुँच सुनिश्चित गर्नको लागि स्वास्थ्य बिमा कार्यक्रमको प्रचारप्रसारलाई व्यापकता प्रदान गर्दै स्वास्थ्य संस्थाहरुको पूर्वाधार विकासमा सहयोग पुर्याउने गरी बजेटको व्यवस्था गरिने छ । साथै स्वास्थ्य क्लिनिकहरुलाई व्यवस्थित गर्नको लागि आवश्यक नीति तय गरिने छ । विरामीहरुको स्वास्थ्य उपचारमा सहजताका लागि आवश्यक एम्बुलेन्सको लागी आवश्यक प्रक्रियालाई अघि बढाइने छ । यस नगरपालिका स्थित गोकुलेश्वरमा रहेको एक मात्र अस्पतालमा यस नगरपालिका भित्रका मात्रै सेवाग्राही नभई अन्य पालिका साथै छिमेकी जिल्ला बझाङ्ग, बैतडी जिल्लाका पालिकाहरुबाट सेवा लिन सेवाग्राही आउने भएकाले यस अस्पतालको भौतिक र व्यावस्थापकीय सुधारको लागि प्रदेश लगायत सबै पालिकासँग समन्वय गरी सहकार्यको नीति कार्यान्वयनमा लगिने छ ।

९. वर्थिङ्ग सेन्टर को स्तरोन्नति एवम् स्रोत साधनयुक्त बनाउदै लगिने छ । उपचार र निदानभन्दा रोग लाग्न नदिनु बेस भन्ने अवधारणालाई आत्मसात गर्दै आयुर्वेदका उपचार विधिहरु अपनाउन प्रचार प्रसार गरिने छ । साथै आयुर्वेदिक जडिबुटी प्रवर्द्धन गर्न आवश्यक प्रचार प्रसार गरिने छ । यो वर्ष कम्तिमा एक वडामा प्रशोधन केन्द्र स्थापना गर्न पहल गरिने छ । साथै पूर्ण खोप घोषणा र दिगोपनालाई निरन्तरता दिईने छ ।

१०. नगरपालिकाभित्रको कृषियोग्य जमिन पहिचान र संरक्षण गर्दै कृषि उत्पादन क्षेत्रको वर्गीकरण तथा विशिष्टीकरण मार्फत नगरलाई कृषि उत्पादनमा आत्मनिर्भर बनाउनको लागि आवश्यक रणनीति तय गरिने छ ।

११. तरकारी उत्पादनको प्रसस्त सम्भावना रहेका क्षेत्रहरूलाई तरकारी पकेट क्षेत्र उखु उत्पादन क्षेत्रलाई उखु पकेट क्षेत्र, माहुरी उत्पादन क्षेत्रलाई माहुरी पालन पकेट क्षेत्र, ओखर उत्पादन क्षेत्रलाई ओखर पकेट क्षेत्र, अदुवा अलैंची उत्पादन हुने क्षेत्रलाई अदुवा अलैंची पकेट क्षेत्र र अन्य स्थानहरूमा एक घर एक करेसाबारीको नीति अवलम्बन गर्दै अर्गानिक तरकारी उत्पादनलाई नगरभरि विशेष अभियानका साथ सञ्चालन गर्ने तरकारीमा आत्मनिर्भर बनाउने कार्य अवलम्बन गरी तरकारी आयातलाई निरुत्साहित गर्दै निर्यात बढाउने नीति लिईने छ ।

१२. नगरपालिका क्षेत्रमा सञ्चालित बैङ्क तथा वित्तीय संस्थाहरूसँगको सहकार्यमा कृषकलाई कृषि ऋण उपलब्ध गराई सोही प्रयोजनमा सदुपयोग हुन गएमा वा यस नगरपालिका भित्रका विभिन्न समूह ९ आमा समूह, टोल विकास संस्था, क्लव लाई नगद र वस्तुगत सहायता उपलब्ध गराउन सहजीकरण गर्न नीतिगत व्यवस्था गरिने छ ।

१३. सिंचाइ प्रणाली आसपासका जग्गाहरू बाँझो राख्न नपाउने व्यवस्थालाई कार्ययोजना सहित कार्यान्वयनमा लगिने छ । भने खाली जमिनमा फलफूल, केरा, मकै, घाँस, अलैंची नर्सरी सञ्चालन लगायतका कृषिजन्य क्रियाकलाप सञ्चालनका लागि प्रोत्साहन गरिने छ ।

१४. कृषि उत्पादनको बजारीकरण र भण्डारण सहयोगका लागि " बारीदेखि बजारसम्म, गोठदेखि ओठसम्म " अभियान मार्फत स्थानीय कृषि उपज विक्री वितरण सुनिश्चित गरिने छ । यस नगरपालिकामा एक कृषि उपज संकलन केन्द्र निर्माण गरिने छ । साथै कृषि हाटबजारको सम्भावना अध्ययन गरी व्यवस्थित तवरले सञ्चालन गरिनुका साथै कुनै व्यक्ति तथा संघसंस्थाले सार्वजनिक निजी साझेदारीको अवधारणा अनुसार हाटबजार सञ्चालन गर्न चाहेमा आवश्यक प्राविधिक सहयोग उपलब्ध गराइने छ ।

१५. "मेयर सँग कृषि" कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिईएको छ । "व्यवसायिक रूपमा काम गर्ने किसानलाई नगरपालिकाको सम्मान, सबै किसानलाई उत्पादनमा आधारित अनुदान" नीति अवलम्बन गरिने छ । कृषि बिमा तथा पशु बिमालाई थप प्रभावकारी बनाउन अभियानात्मक कार्यक्रम सञ्चालनमा ल्याइने छ । दुग्ध उत्पादक किसानहरूलाई प्रोत्साहन गर्न विशेष अनुदानको व्यवस्था गरिने छ । नगरपालिकाभित्र दुधको मूल्यमा उपयुक्तता र एकरूपता कायम गरिने छ । पशुपालक किसानहरूलाई दिईदै आएको पशु बिमा अनुदानलाई थप व्यवस्थित गरी निरन्तरता दिइने छ । साथै नगरलाई माछामासुमा आत्मनिर्भर बनाउन बङ्गुर

पालन, कुखुरा पालन, बाख्रापालन, माछापालन लगायतका व्यवसाय गर्ने कृषकहरूलाई विशेष अनुदान उपलब्ध गराउने नीति अवलम्बन गरिने छ । साथै २ भन्दा बढी भैंसी पालन गर्ने कृषकलाई विशेष प्रोत्साहनको व्यवस्था गरिने छ ।

१६. एक वडा, एक पशुपक्षी पकेट कार्यक्रम सञ्चालन गरी पशुपक्षीजन्य उत्पादनलाई विशिष्टीकरण अध्ययन गरी कार्यान्वयन गरिने छ । पशु सेवा कार्यालयको स्तरोन्नति गरी कृत्रिम गर्भाधानका लागि आवश्यक सामग्री र प्राविधिक सहयोग साथै स्थानीय कृषि प्रणालीमा आधारित कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ । लम्फि स्कीन रोगबाट भएको क्षतिको विवरण सङ्कलन गरी पशु विमालाई विमा कम्पनिको सहयोगमा सवैले विमा बनाउने वातावरण श्रृजना गरिने छ ।

१७. कृषि, बचत तथा ऋणको कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने सहकारी मार्फत वित्तीय साक्षरता कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ । निजी क्षेत्र, गैरसरकारी क्षेत्र र विकासका साझेदारहरूसँगको सहकार्यबाट सहकारी प्रवर्द्धन, समूह सहकारीकरण, सहकारी सचेतना, सहकारीमा रहेको पुँजी परिचालन, सहकारी मार्फत लगानीको अभिवृद्धि, सहकारी खेती प्रणाली लगायतका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिने छ ।

१८. सहकारी संस्थाहरूको सुदृढीकरण, विकास र प्रवर्द्धनको लागि नियमित अनुगमन, नियमन र निरीक्षणको व्यवस्था मिलाइने छ । सहकारी संघ संस्थाहरूसँग सहकार्य गरी सहकारी पसल, उत्पादनमूलक उद्योग व्यवसाय सञ्चालन गर्ने कार्य अघि बढाइने छ । नगरभित्रका सहकारी संस्थासंग सम्बन्धित अभिलेख अद्यावधिक गरिने छ ।

१९. महिलाहरूद्वारा सञ्चालित महिला सहकारी, किसानहरू र कम आयस्तर रहेका नगरिकहरू आबद्ध रहेका सहकारी संस्थाहरूको क्षमता अभिवृद्धिका लागि आवश्यक सहयोग पुर्याइने छ ।

२०. नगरभित्र आवश्यकताअनुसार सिँचाइ व्यवस्थापनका लागि उपयुक्त स्थानमा बहुउपयोगी सिँचाइ पोखरीहरू निर्माण गर्ने कार्य अघि बढाइने छ । शैल्यशिखरको सिँचाइ अन्तर्गत प्रमुख कुलो तथा नहर सिँचाइ प्रणालीको सुदृढीकरणका लागि सरोकारवालाहरूसँगको सहकार्यमा उपयुक्त कार्ययोजना निर्माण गरी कार्यान्वयन गरिने छ । साथै उल्लिखित नहर, कुलो र खोला आसपासका क्षेत्रको जग्गा संरक्षण, हरियाली प्रवर्द्धन, विश्राम स्थल तथा बगैँचा निर्माण कार्यलाई टोल विकास संस्था मार्फत अगाडि बढाइने छ । नगरभित्रका ठूला नहर तथा कुलाहरूमा सघन सरसफाइ कार्यक्रम सञ्चालन गरी सिँचाइ प्रणालीलाई चुस्त दुरुस्त बनाइने छ ।

२१. संविधान तथा स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐनले दिएको अधिकारको अधीनमा रही सबै प्रकारका उद्योगहरूको व्यवस्थापनका लागि एकीकृत नीति तर्जुमा गरी व्यवस्थित गरिने छ । न्यूनतम १० जना नगरवासीलाई रोजगारी दिने उत्पादनमूलक उद्योगहरू चालु वर्षमा सुरु भएमा आगामी ३ वर्षसम्म लाग्ने व्यावसायिक करमा २५ प्रतिशत छुट दिइने छ । प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रमलाई थप प्रभावकारी बनाउन रोजगार सेवा केन्द्रलाई साधन स्रोत सम्पन्न बनाई प्रभावकारिता वृद्धि एवंथप बेरोजगारहरूलाई रोजगारीको अवस्था सृजना गर्ने नीति लिइने छ ।

२२. सीमान्तकृत वर्ग, समुदाय, एकल महिला र अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूले सञ्चालन गरेको उद्योग र व्यवसायमा तोकिएको करमा ५०% छुट दिइने नीति अवलम्बन गरिने छ । उद्योगमैत्री वातावरण निर्माणका लागि नगरपालिकाले हरसम्भव प्रयास गर्ने छ । नगरपालिकाको नियमित बजेटबाट सञ्चालन गरिने विषयगत तालिमलाई एकीकृत अवधारणाअनुसार नियमित रूपमा सञ्चालन गरिने छ । नगरपालिकाबाट प्रदान गरिने तालिमहरूलाई सीपयुक्त र स्वरोजगारमूलक बनाउने गरी आगामी वर्ष न्यूनतम रोजगारीका लागि युवायुवतिलाई स्वरोजगारमूलक तालिम प्रदान गरिने छ । नगर उद्योग वाणिज्य सङ्घ गठन प्रक्रिया अघि बढाउने, साथै लामो समय विदेशमा रही हाल नेपाल फर्केर स्वदेशमै उद्योग /व्यवसाय गर्न चाहनेहरूका लागि प्रोत्साहनको नीति अवलम्बन गरिने छ ।

२३. नगरपालिकाभित्र रहेका ऐतिहासिक पुरातात्विक महत्त्वका सम्पदाहरूको अभिलेखीकरण, प्रवर्द्धनका लागि आवश्यक रणनीति तय गरिनुका अतिरिक्त पर्यटकीय महत्त्वका विविध विषयहरूलाई समेटी वृत्त चित्र निर्माण लगायत अन्य माध्यमबाट प्रचारप्रसार गरिने छ । साथै चमेलिया जलविद्युत आयोजनालाई विद्युतको केन्द्र (हब) को रूपमा प्रचारप्रसार गरी पर्यटकहरूको व्यवस्थापनमा सहयोग गरिने छ ।

२४. नगरभित्रका प्रसिद्ध धार्मिक स्थलहरूमा आवश्यक भौतिक सुधार गरी उपयुक्त र आकर्षक मूर्तिहरू समेत राखिने छ । यसबाट धार्मिक स्थलहरू व्यवस्थित भई आकर्षणका केन्द्र बन्न सक्ने अपेक्षा गरिएको छ ।

२५. नगरभित्रका उत्कृष्ट कलाकारहरूलाई पुरस्कृत गर्ने, कलाको संरक्षण गर्ने लगायतका कामहरूलाई प्राथमिकताका साथ अगाडि बढाइने छ । नगरपालिकाभित्र लुकेर रहेका प्रतिभाहरूको पहिचानको लागि विभिन्न प्रकारका मैत्रीपूर्ण प्रतिस्पर्धा गरी कला, साहित्य र सृजनाको संरक्षण र संवर्द्धन गरिने छ ।

२६. परम्परागत चाडपर्वहरू, मालिकार्जुन देव पूजन संस्कृति, जात्रा, गौरा, चैतालो, भेटौलो, तिज, नरहरि, गोकुलेश्वर मेला जस्ता सामाजिक सद्भाव र एकता कायम गर्ने पर्वहरूको संरक्षणका लागि सहयोग गरिने छ । मौलिक संस्कृति बोकेको यस नगरभित्र बसोवास गर्ने विभिन्न जातजातिका कथा, गाथा, पहिरन, रहन सहन,

भाषा र संस्कृतिको विकासका लागि तिनको सङ्कलन अभिलेखीकरण र पुस्तान्तरणका लागि सहयोग गरिने छ ।

२७. भवन निर्माण मापदण्ड २०७४ लाई कडाइका साथ कार्यान्वयनमा ल्याइने छ । सिकर्मी र डकर्मीहरूलाई भवन निर्माण प्रविधि र भवन संहिता सम्बन्धी तालिम दिई दक्ष बनाइने नीति अवलम्बन गरिने साथै किफायती आवासका नमुना नक्साहरू तयार पारी नगरवासीलाई उपलब्ध गराइने छ ।

२८. भूमि आयोगको समन्वयमा लगत संकलन गरि पहिचान गरिएका भूमिहीन, अव्यवस्थित बसोवासी र सुकुम्बासीलाई सुरक्षित बसोवासको लागि एकीकृत बस्ति निर्माणको सम्भाव्यता अध्ययन गरी एक आवासको अवधारणा ल्याइने छ । नगरपालिकाभित्रका पराल तथा खरको छाना भएका घर परिवारलाई जस्ता पाताको छानामुनि ल्याउन कार्यविधि बनाएर कार्यान्वयनमा ल्याइने छ । त्यस्ता घरहरूलाई जस्ता पातामा लाग्ने रकम अनुदान दिइने छ ।

२९. आवश्यकताको आधारमा नयाँ सडक निर्माणका साथै विगतमा निर्माण गरिएका सडकहरू मर्मत सुधारलाई विशेष महत्व दिइने छ । वडा कार्यालय भवनहरू निर्माण गरिने छ । पक्की सडक निर्माण कार्यमा लागत साझेदारीको अवधारणालाई निरन्तरता दिइने छ । नगरपालिकाभित्र रहेका सडकहरूको डिजिटल प्रविधिमा आधारित वर्गीकरण गरी सर्वसाधारणको जानकारीको लागि उपलब्ध गराइने छ ।

३०. नगरको विद्युत सेवालाई भरपर्दो र गुणस्तरीय बनाउनको लागि विद्युत प्राधिकरणसँग समन्वय गरी विद्युत पोल र ट्रान्सफर्मर जडान, सडक बत्ती व्यवस्थापन लगायतका पूर्वाधार निर्माणको कामलाई प्राथमिकता दिइने छ । साथै नगरभित्र रहेका लघुजलविद्युत आयोजनाहरूको अवस्थाको प्राविधिक मूल्याङ्कन गरी मर्मत सम्भारको लागि आवश्यक बजेटको व्यवस्था गरिने छ ।

३१. सार्वजनिक निजी साझेदारी कार्यक्रमलाई अवलम्बन गरी कृषि, पर्यटन, फोहोरमैला व्यवस्थापन, उद्यम र व्यवसाय, भौतिक संरचना निर्माण सहितका कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ । यस नगरपालिका र निजी तथा सार्वजनिक संस्थाहरूको लागत साझेदारीमा उन्नत स्तरको प्रशोधन केन्द्र स्थापना गरी फोहोरको वैज्ञानिक व्यवस्थापन गर्ने नीति अवलम्बन गरिने छ । फोहोरमैला प्राविधिक सहयोग केन्द्रको सहयोगमा फोहोरमैला व्यवस्थापनको कार्य अगाडि बढाउन आवश्यक प्रक्रिया अगाडि बढाइने छ ।

३२. नगरभित्रका सामुदायिक रेडियोहरू र तिनमा कार्यरत सञ्चारकर्मीहरूको क्षमता अभिवृद्धिका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिने छ । स्थानीय सञ्चार माध्यमहरूको कार्यसम्पादन र प्रभावकारिताको आधारमा साझेदारीको नीति अवलम्बन गरिने छ ।

३३. जनताको सुसूचित हुन पाउने सूचनाको हक प्रत्याभूति गर्न सार्वजनिक सुनुवाइ, मुखपत्र प्रकाशन, जनतासँग मेयर लगायतका रेडियो कार्यक्रम सार्वजनिक परीक्षण, कार्यालयबाट सम्पादित कार्यहरूको चौमासिक सार्वजनिकीकरण गर्ने साथै दूरसञ्चार कार्यालयसँगको समन्वयमा हट लाइन सेवा सञ्चालनको लागि आवश्यक प्रक्रिया अगाडि वढाइने छ ।

३४. नगरभित्र देखिन सक्ने विपद् पूर्वतयारी, विपद् व्यवस्थापन, क्षति न्यूनीकरण लगायतका विषयहरूलाई समेटि पूर्व तयारी रणनीति तय गरिने छ । विपद्पछि आवश्यक पर्ने औजार, खुला क्षेत्र, खाद्य सामग्री, औषधी उपचार जस्ता पूर्व तयारी बारेमा सचेतनामूलक सामग्री वितरण गरिने छ ।

३५. चमेलिया नदी तटीय क्षेत्रको दोहन कार्यलाई व्यवस्थित गर्नको लागि स्पष्ट मापदण्ड, कार्यावधि समन्वय लगायत अन्य उपायहरूको अवलम्बन गरिने छ भने नदी कटान प्रभावित क्षेत्रको व्यवस्थापनका लागि आवश्यक रणनीति तय गरिने छ ,साथै नदिजन्य ढुङ्गा , गिट्टि , वालुवा जस्ता नदिजन्य वस्तुहरु अनधिकृत रूपमा उत्खनन् भईरहेकाले उक्त कार्य बन्द गरी आवश्यक प्रक्रिया EIA,IEE गरी उत्खनन् कार्य अगाडि वढाइने छ । साथै चमेलिया नदिमा पक्की तटबन्दको लागि संघिय सरकार समक्ष अनुरोध गरिने छ ।

३६. नगर क्षेत्रभित्रका सार्वजनिक तथा निजी संरचनाहरूमा 'वातावरण मैत्री स्थानीय शासन' (EFLG) कार्यक्रमका सूचकहरूको कार्यान्वयन गर्दै लगिने छ । वातावरण संरक्षण र सहरी सौन्दर्यको प्रवर्द्धन गर्दै विभिन्न स्थानका खुला क्षेत्र लाई मनोरञ्जन स्थलको रूपमा विकास गरिने छ । स्थानीय नागरिकको संलग्नतामा न्यूनतम आधारभूत र क्रमशः उच्च स्तरका सूचकहरू निर्धारण गरी वातावरण मैत्री विकास र स्वच्छ वातावरणको कार्यक्रमलाई प्रवर्द्धन गरिने छ ।

३७. स्थानीय नागरिकलाई परिवर्तित जलवायु असन्तुलनको जीवनशैली, उत्पादन र उपभोग पद्धतिको अभ्यास गर्न आवश्यक ज्ञान, सीप, क्षमता अभिवृद्धि गर्न प्रोत्साहन गरिने छ । खाली, सार्वजनिक, बाँझो, पर्ति, नदी उकास र नदी किनार लगायतका जमिनमा वृक्षारोपण तथा वन विस्तार कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ । सामुदायिक वनसँगको सहकार्यमा 'नर्सरीको स्थापना र स्तरोन्नति' लगायतका कामहरू सञ्चालन गरी नगरको आवश्यकता अनुसारका विरुवाहरूको उत्पादन गरिने छ ।

३८. सहभागितात्मक योजना तर्जुमा पद्धतिलाई सबल बनाउन निर्वाचित जनप्रतिनिधि एवम् टोल विकास संस्थाहरूको क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ । सामाजिक परिचालनका माध्यमबाट गरिबी न्यूनीकरणका लागि कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने सरकारी एवं गैरसरकारी संस्थाहरूसँग आवश्यक समन्वय गरी कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ । टोल विकास संस्थालाई नगरको विकासमा सहभागी बनाउन र उनीहरूसँगको क्षमतालाई प्रयोग गरी नगरको समग्र विकासलाई गति प्रदान गर्नको लागि निश्चित रकम

छुट्याइने छ । नगरभित्र रहेका आमा समूह, युवा क्लब, किशोरी समूह र विभिन्न समूह संजालको रेकर्ड अद्यावधिक गरी टोलको विकासमा सक्रिय बनाइने छ । टोल विकास संस्था, आमा समूह विभिन्न क्लब लगायतका सामुदायिक संस्थाहरूलाई विभिन्न निर्माण लगायतका सामाजिक क्रियाकलापहरूमा समन्वय, सहकार्य गर्ने नीति अवलम्बन गरिने छ ।

३९. गैरसरकारी संस्थाहरूले सञ्चालन गर्ने सबै कार्यक्रमहरू नगरपालिकाको वार्षिक योजना किताबमा अनिवार्य रूपमा समावेश गरी नगरपालिकाको पूर्व स्वीकृति लिई नगरपालिकाले तोकेको वर्ग र क्षेत्रमा कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने प्रणालीको विकास गरिने छ । गैरसरकारी संस्थालाई नगरपालिकाको विकास प्रक्रियामा सहयोगीको रूपमा योगदान गर्न सक्ने वातावरण निर्माण गर्ने र उनीहरूबाट पारदर्शी एवं उत्तरदायी सेवा प्रवाह गराउनका लागि निर्देशन सहित आवश्यक सहयोग पुऱ्याइने छ ।

४०. नगरपालिकाभित्र क्रियाशील गैरसरकारी संस्थाहरूको प्रोफाइल तयार गरी गैरसरकारी संस्थाहरूको परिचालन, नियमन, अनुगमन, मूल्याङ्कन, सहजीकरणलाई प्रभावकारी बनाइने छ । नगरको ठूला एवं बृहत् भौतिक पूर्वाधार निर्माणको लागि दातृ निकायहरूलाई आह्वान गर्ने, साथै साना तथा आयआर्जनसँग सम्बन्धित कार्यक्रम सञ्चालनको लागि दातृ निकायहरूलाई समन्वय गरी काम गर्ने सहज वातावरण र सरल प्रक्रिया अपनाइने छ । साथै नगरले नगर विकास साझेदार समन्वय समिति गठन गरी विकास साझेदारहरूसँग समन्वय गर्ने नीति लिइने छ ।

४१. खेलकुद क्षेत्रको विकास र विस्तारमा योगदान पुऱ्याउने तथा राष्ट्रिय/अन्तर्राष्ट्रिय उत्कृष्ट खेल कौशल प्रदर्शन गर्ने व्यक्तिहरूलाई प्रोत्साहन गरिने छ । खेलको विकास र विस्तारका लागि नगरपालिका, गैरसरकारी तथा निजी क्षेत्रका संस्थाहरूको सहकार्य र समन्वयमा खेलकुदका पूर्वाधारहरूको स्तरोन्नति गरिनुका साथै हरेक वडाहरूमा खेल मैदानको पूर्वाधार निर्माण गर्न पहल गरिनेछ । नगरभित्र खेलकुद सञ्चालनका लागि फुटबल, क्रिकेट र भलिबल खेल मैदान एवम् कर्भर्ड हल लगायतका संरचनाहरूको निर्माण गर्ने नीति अवलम्बन गरिने छ । निजी र सामुदायिक संघसंस्थाहरूको सहकार्यमा नगर स्तरीय विभिन्न खेलकुद प्रतियोगिताको आयोजना गरिने छ । माध्यमिक तहका विद्यालयमा खेल प्रशिक्षकको व्यावस्था गरिने छ ।

४२. राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय क्षेत्रमा नगरको प्रतिष्ठा बढाउन योगदान पुऱ्याउने युवा र युवाको क्षेत्रमा उत्कृष्ट काम गर्ने व्यक्ति र संस्थालाई सम्मान एवम् पुरस्कृत गरिने छ । युवाहरूको क्षमता विकासका लागि युवा परिचालन कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ । प्रत्येक वडाका युवाहरूलाई सीपमूलक तालिम प्रदान गरिने छ । युवा केन्द्रित लैङ्गिक समानता र सशक्तीकरण, लागू औषध दूर्व्यसन, सकारात्मक सोच, मनोसामाजिक परामर्श

जस्ता कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ । युवा उद्यमशीलता अनुसन्धानमूलक कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ । युवा प्रतिभा उद्यमीको खोजी कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ । युवा उद्यमी केन्द्र स्थापनाको लागि अध्ययन गरिने छ । युवाको साहस, सिर्जनशीलता, उद्यमशीलता र आत्मविश्वासको उच्च मूल्याङ्कन गर्दै शिक्षित, सीपयुक्त, अनुशासित र उद्यमशील युवा शक्तिलाई नगरको मानवीय पुँजीको रूपमा स्वीकार गर्दै नगरको समग्र विकासमा परिचालन गरिने छ । खेलकुद, सामाजिक विकास, वातावरण संरक्षण, विपद् प्रकोप व्यवस्थापन, सामाजिक तथा आर्थिक रुपान्तरण लगायतका क्षेत्रमा स्वयंसेवकको रूपमा युवाहरूलाई परिचालन गरिने छ । स्वयंसेवक परिचालन र व्यवस्थापन कार्यविधि तयार पारी स्वयंसेवक दस्ता खडा गरिने छ । हरेक स्वयंसेवक दस्ता मार्फत नैतिकता र नागरिक गुण एवम् अनुशासनको विकास गर्न मुलुक र नगरप्रति दायित्वबोध गराउने तथा श्रमको सम्मान गर्ने अभियानात्मक कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिने छ ।

४३. उपमेयरसँग दिदीबहिनी कार्यक्रम मार्फत आर्थिक सशक्तीकरण तथा व्यवसायिक प्रवर्द्धन कार्यक्रमको लागि आवश्यक कार्यविधि निर्माण गरी आर्थिक व्यावसायिक, उत्पादनमूलक तथा सिपमूलक क्रियाकलापहरू मार्फत सशक्तीकरण गर्दै आत्मनिर्भर बनाइने छ ।

४४. नगरको समग्र विकासमा सबै क्षेत्र र समुदायको समान दायित्व रहेको हुन्छ । नगरपालिकाले अभियानको रूपमा अगाडि सारेको हरेक कार्यक्रमहरूमा स्वयंसेवी क्रियाकलाप संचालन गर्न गैरसरकारी संघसंस्था, नागरिक समाज, निजी क्षेत्रहरू सक्रिय रहेका छन् । स्वयंसेवाको महत्त्वलाई समाज, टोल र वस्ती स्तरमा स्थापित गरी स्वयंसेवाको दायरालाई सामाजिक जीवनका अन्य आयामहरूमा विस्तार गरी समुदाय स्तरबाटै स्वयंसेवी क्रियाकलापहरू अगाडि बढाइने छ ।

४५. स्वयंसेवाको क्षेत्रलाई फराकिलो र व्यावहारिक बनाउन नीतिगत खाका तयार गरिने छ । राष्ट्र सेवाको रूपमा लामो अनुभव हासिल गर्नुभएका सम्मानित व्यक्तित्वहरूलाई स्वयंसेवकको रूपमा परिचालित हुने अवसर सिर्जना गरी उत्प्रेरित गरिने छ । प्राविधिक, व्यावसायिक एवम् व्यवस्थापकीय क्षेत्रमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरूलाई समेत नगरको आवश्यकता अनुसार स्वस्फूर्त परिचालित हुने व्यवस्था मिलाइने छ । सबै माध्यमिक विद्यालयहरूमा जुनियर रेडक्रस सोसाइटी र नेपाल स्काउट टुकुडीको व्यावस्था गरिने छ ।

४६. विवाद समाधानका वैकल्पिक उपाय एवम् मेलमिलापसम्बन्धी विद्यमान प्रक्रियालाई थप स्पष्टताका साथ अगाडि बढाइने छ । नयाँ कानून, कार्यविधि, मापदण्डको अध्ययन अनुसन्धान एवम् मस्यौदा तयार पारिने छ । स्थानीय न्याय सम्पादन प्रकृयालाई छिटो छरितो र थप व्यवस्थित गरिने छ । न्यायिक समितिको कामलाई वस्तुपरक बनाउन संस्थागत विकास गरिने छ ।

४७. महिला, बालबालिका तथा फरक क्षमता भएकाहरूसँग सम्बन्धित चेतनामूलक प्रचारप्रसार तथा सामग्री उत्पादन, प्रकाशन, प्रशासन र वितरण गरिने छ । सञ्चार माध्यमसँगको सहकार्यमा लैङ्गिक क्षमता सम्बन्धी जनचेतना अभिवृद्धि गर्न रेडियो जिङ्गल उत्पादन तथा प्रसारण, पोस्टर, होडिङ्ग बोर्ड राख्ने जस्ता कार्य गरिने छ । महिलामाथि हुने हिंसा न्यूनीकरणका लागि अभियान सञ्चालन गरिने छ । किशोरीको बहुआयामिक विकास, लैङ्गिकतामा आधारित हिंसा, प्रजनन स्वास्थ्य र बाल अधिकार प्रवर्द्धन अन्तर्गत तालिमको व्यवस्था गरिने छ । साथै नगरलाई बालविवाह मुक्त नगरपालिका घोषणा गरिनेछ ।

४८. दलित समुदायले परम्परागत रूपमा गर्दै आइरहेका आरन, निगालो र बाँसका सामग्री लगायतका व्यवसायहरू प्रवर्द्धन गरी आधुनिक प्रविधिसँग जोड्दै दलित समुदाय तथा एकल महिलाको नाममा सञ्चालित व्यवसाय प्रवर्द्धनमा प्रोत्साहन गरिने छ ।

४९. पूर्ण अशक्त एवम् अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको पुनर्स्थापना कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ । अपाङ्गता भएका व्यक्तिमैत्री भौतिक संरचना निर्माणको लागि पहल गरिने छ । अपाङ्ग शिविरको व्यावस्थापनमा सहयोगका साथै जनप्रतिनिधिहरूलाई जातीय विभेद, लैङ्गिक समानता, महिला सशक्तीकरण, लैङ्गिक हिंसा निवारण तथा बालअधिकारसम्बन्धी अभिमुखीकरण कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ ।

५०. बालमैत्री स्थानीय शासन कार्यक्रमलाई विशेष अभियानका साथ सञ्चालन गरिने छ त्यसको लागि आवश्यक पर्ने बजेट व्यवस्थापन गरिने छ । सार्वजनिक जग्गाको व्यवस्थापन गरी वडाहरूमा बाल उद्यान निर्माण गर्ने कार्यको पहल गरिने छ । बालबालिकाको चौतर्फी विकासका लागि र प्रतिभावान् बालबालिकाको पहिचान र प्रोत्साहनका लागि विविध कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ । त्यसैगरी बालश्रम, बाल विवाह न्यूनीकरणका लागि अभियानात्मक कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ । बाल क्लब दर्ताको लागि र बाल संरक्षणको लागि आवश्यक निर्देशिकाहरू यसै आ.व. मा तयार गरी कार्यान्वयनमा ल्याइने छ । साथै विपद् र जोखिममा रहेका बालबालिकाहरूको लागि आपतकालीन बाल उद्धार कोषको स्थापना गरी विपद् र जोखिममा रहेका बालबालिकाहरूको उद्धारमा सहयोग पुर्याइने छ ।

५१. नगरपालिकामा ज्येष्ठ नागरिक मिलन केन्द्र स्थापनाको लागि आवश्यक पूर्वाधार निर्माणमा सहयोग गरिने छ । ज्येष्ठ नागरिकहरूको सम्मानका लागि सरोकारवालाहरूको संयोजनमा सबै वडाहरूमा 'ज्येष्ठ नागरिक स्वास्थ्य शिविर' र 'ज्येष्ठ नागरिक सम्मान' कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइने छ ।

५२. किशोर किशोरीहरूलाई साथी शिक्षा, प्रजनन स्वास्थ्य र यौनसम्बन्धी विषयहरूमा चेतना अभिवृद्धि गरी सभ्य र सुरक्षित व्यवहार प्रवर्द्धन गर्ने कार्यक्रमलाई प्राथमिकता दिइने छ । समावेशी विकासका सम्बन्धमा संविधान प्रदत्त हकहरू तदारुकताका साथ कार्यान्वयनमा ल्याइने छ ।

५३. नगरभित्रका विभिन्न दाहसंस्कार स्थलहरूको पहिचान गरी आवश्यक पूर्वाधार निर्माणको लागि पहल गरिने छ ।

५४. भूउपयोग योजना तर्जुमा गरी भूउपयोग नीतिले अङ्गिकार गरेका प्रावधान अनुसार औद्योगिक, आवासीय, कृषि, मनोरञ्जन, वन उद्यान लगायतका क्षेत्रहरू तोकिने छ । नगरपालिकाभित्र रहेका ऐलानी, पर्ती र सार्वजनिक जग्गाको नक्साङ्कन र सीमाङ्कन गरी संरक्षण र प्रवर्द्धनका लागि उपयुक्त कार्य योजनाका साथ काम सुरु गरिने छ । भूउपयोग नीति २०७२ ले निर्दिष्ट गरे अनुसारको भूउपयोग योजना निर्माण गर्न चालु आर्थिक वर्षमा कार्य प्रारम्भ गरी आगामी आर्थिक वर्षमा कार्यान्वयनमा ल्याइने छ । घर जग्गाको विक्री वितरणलाई वैज्ञानिक रूपमा व्यवस्थापन गरिने छ । अतिक्रमित तथा अन्य सरकारी र सार्वजनिक जमिनको लगत सङ्कलन गरिनेछ । अतिक्रमित सार्वजनिक जग्गाको पहिचान गरी पुनः सार्वजनिकीकरण गर्न सबैको सहयोग लिइने छ ।

५५. सवारी दुर्घटना न्यूनीकरण, सडक सुरक्षा कार्ययोजना, सवारी दुर्घटना र सुरक्षित यात्रासँग सम्बन्धित सचेतनामूलक कार्यक्रमहरू अभियानका रूपमा सञ्चालन गरिने छ । मुख्य राजमार्गमा ट्रिपरबाट हुने दुर्घटनालाई न्यूनीकरण गर्नका लागि सरोकारवालासँग छलफल गरी उपयुक्त रणनीति अपनाइने छ । ट्राफिक प्रहरीसँगको सहकार्यमा मुख्य मुख्य बजार केन्द्रमा ट्राफिक सङ्केत चिह्नहरू निर्माण गरिने छ । ट्राफिकसम्बन्धी सचेतनामूलक कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ । यातायात कम्पनीहरूसँगको सहकार्यमा जथाभावी फोहोर फाल्ने कार्यको अन्त्य गरी सवारी साधनमा नै डस्टबिन राख्ने व्यवस्थाका लागी सवारी धनी लाई प्रोत्साहित गरिने छ । वसपार्कको लागि जग्गाको खोजी प्रक्रियालाई अगाडि बढाइने छ ।

५६. खानेपानी सेवा सञ्चालनसम्बन्धी निर्देशिका, २०६९ को प्रावधानअनुरूप खानेपानी उपभोक्ता तथा सरसफाइ संस्थाले उपभोक्तालाई दिँदै आएको खाने पानी तथा सरसफाइ सेवा सुविधाको नियमन गरिने छ । नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार, उपभोक्ता समिति र स्थानीय नागरिकको सहभागिता र लागत साझेदारीमा खानेपानी तथा सरसफाइको सेवा क्षेत्र विस्तार र सेवा स्तर वृद्धिका लागि आवश्यक प्रक्रिया अगाडि बढाउनुका साथै ढल निकास योजनाको कार्य अगाडि बढाइने छ । खानेपानी प्रदायक संस्थाहरू र सम्बन्धित वडा कार्यालयहरू बिच सघन समन्वयको कामलाई प्राथमिकता दिइने छ साथै नगर स्तरीय खानेपानी सरसफाई तथा स्वच्छता समन्वय समिति गठन गरिनेछ । सबैलाई स्वच्छ खानेपानी सेवा उपलब्ध गराउनको लागि एक घर एक धारा को कार्यक्रमलाई जिल्लास्थित खानेपानी संस्था, प्रदेश तथा संघीय सरकारसँगको समन्वयमा अगाडि बढाइने छ । खानेपानी सङ्कटग्रस्त बस्तीहरूलाई प्राथमिकताका साथ योजना निर्माण गरी शीघ्र कार्यान्वयनका लागि आवश्यक प्रक्रिया अघि बढाइने छ । साथै मुहान नै नभएका ठाउँहरूमा बिजुली तथा सौर्य ऊर्जा प्रणालीद्वारा खाने पानीको आपूर्तिलाई सहज बनाइने छ । सरकाको

लगानीमा निर्माण भई हाल निजीकरण गरिएका खानेपानी योजनाहरूलाई व्यवस्थित रूपमा सार्वजनिक गराइनेछ ।

५७. नगरवासीलाई कर तिर्नु भनेको आफ्नो दायित्व र कर्तव्य हो भन्ने कुरा प्रत्याभूत गराउन कर प्रशासनका सर्वमान्य सिद्धान्तका आधारमा हरेक क्षेत्रमा प्रगतिशील कर प्रणालीको अवलम्बन गरिने छ । करको दरभन्दा दायरालाई प्राथमिकता दिई सोहीअनुसार करका नीतिहरू तय गरिने छ । राजस्व सम्भाव्यता अध्ययन गरी राजस्व परिचालनका थप स्रोतहरूको पहिचान गरिने छ । नेपाल सरकारको निर्णय अनुसार स्थानीय तहलाई प्राप्त घर बहाल कर सङ्कलनको अधिकारलाई संक्षिप्त मापदण्ड जारी गरी अभियानका साथ सङ्कलन गरिने छ । स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ अनुसार करका सर्वमान्य सिद्धान्त, कर लागू गरेका अन्य पालिकाहरूको असल अभ्यास, विज्ञ एवम् आम नगरवासीको राय परामर्शका आधारमा वैज्ञानिक सामाजिक न्यायका सिद्धान्तका आधारमा प्रगतिशील ढाँचामा कर लगाइने छ । सबैभन्दा धेरै कर दाखिला गर्ने करदातालाई 'उत्कृष्ट करदाता' को रूपमा पुरस्कृत गरिने छ । सबै आर्थिक तथा व्यापारिक क्रियाकलापहरूलाई करको दायरामा ल्याई आन्तरिक आम्दानीको दायरालाई फराकिलो बनाइने छ ।

५८. नेपालको संविधान तथा स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ अनुसार प्राप्त अधिकारको अधीनमा रही ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा, रोडा, माटो, ग्राभेल लगायतका नदीजन्य पदार्थ, नगर सम्पत्तिको रूपमा रहेका अन्य राजस्वका स्रोतहरूको समेत पहिचान गरी त्यसका लागि आवश्यक प्रक्रिया पूरा गरी ठेक्कापट्टा लगाउने काम गरिने छ ।

५९. नगरवासीहरूको विकासप्रतिको आकाङ्क्षालाई पूरा गर्न एवम् समृद्ध नगरको सपनालाई यथार्थमा साकार गर्न योजना प्रणालीको अहम् भूमिका रहने विषयलाई आत्मसात गर्दै समग्र योजना तर्जुमा प्रणालीलाई यथार्थपरक, व्यावहारिक, समुदायको अपनत्व रहने, टिकाउ र निर्माणको कार्यलाई गुणस्तर सुनिश्चितताका साथै केन्द्रीय, प्रादेशिक, क्षेत्रगत र स्थानीय योजनाबीच समन्वय कायम गरी नगरको सर्वाङ्गीण विकास र समृद्धिको स्पष्ट दृष्टिकोण सहितको दीर्घकालीन योजना निर्माण गरिने छ । नगरपालिकाको समग्र क्षेत्रको समानुपातिक तवरले विकास गर्नको निमित्त आवधिक योजना, नगर प्रोफाइल, नगर विकास नीति, भूउपयोग योजना र मध्यकालिन खर्च संरचना योजना यसै वर्ष तयार गरी कार्यान्वयनमा ल्याइने छ ।

६०. आर्थिक वर्ष २०८०/०८१ मा विभिन्न आयोजनामा छुट्याइएको पुँजीगत खर्चको न्यूनतम ७० प्रतिशत रकम चैत्र मसान्तभित्रै खर्च गर्ने सुनिश्चिताका लागि नगरपालिकाको आन्तरिक संयन्त्र परिचालन गरिने छ । साथै योजना अनुगमनको वार्षिक कार्यतालिका र सूचक निर्माण गरी परिणाममुखी अनुगमनलाई प्राथमिकता

दिइने छ । योजनाहरूको अनुगमन प्रणालीमा स्थानीय सरोकारवालाहरूको सहभागितालाई सुनिश्चित गरिने छ ।

६१. नगरपालिकामा उत्कृष्ट कार्य सम्पादन गर्ने कर्मचारीलाई पुरस्कृत गर्ने प्रणालीको विकास गरिने छ । कर्मचारीको क्षमता विकास, अनुभव आदानप्रदान जस्ता कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछन् । स्वच्छ कार्यवातावरण, उत्कृष्ट सेवा प्रवाहको अवधारणा साकार पार्न कार्यालयको सरसफाइ, जनप्रतिनिधि, कर्मचारी लगायत नगरभित्रका जिम्मेवार व्यक्तिहरूबाट शिष्ट बोली, सभ्य व्यवहार, असल चरित्र र तडकभडकरहित जीवनशैली अपनाउने सरल, सहज र शीघ्र सेवा प्रवाहलाई सुनिश्चित गरिने छ ।

६२. लेखापरीक्षणको क्रममा औल्याईएका वेरुजु फर्छ्यौट गर्ने प्रक्रियालाई आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन , २०७६ को दफा ३९, ४०, ४१ र आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावलि , २०७७ को नियम ८९, ९० अनुसार प्रमाण पेश गरि वा नियमित गरि वा असुल उपर गरि फर्छ्यौट गर्ने कार्यलाई तदारुकताका साथ अगाडि बढाइने छ । साथै उक्त कार्य अटेरी गर्ने व्यक्ति , फर्म , समूह , समिति, कम्पनि तथा अन्य निकाय सँग कुनै कारोवार वा सेवा प्रवाह गरिने छैन कर्मचारिको हकमा तलब रोक्का गरि असुल गरिने नीति लिईने छ ।

६३. प्रचलित कानूनको अधीनमा रही नगर प्रहरीको भर्ना प्रक्रिया अगाडि बढाएर नगरको नियमनकारी भूमिकालाई प्रभावकारी बनाइने छ । बजार, बालश्रम, विद्यालय, व्यवसाय दर्ता र सञ्चालन, मदिरा विक्री, वितरण र सेवन, घर निर्माण, सार्वजनिक जग्गाको प्रयोग, सिमाना, इन्धन डिपो, होटल, दुध डेरी, मासु पसल, औषधी पसल लगायतका नागरिकको जनजीविकासँग सम्बन्धित पक्षहरूलाई प्रचलित कानूनको अधीनमा कडाइका साथ अनुगमन गरी स्थानीय सरकारको अनुभूति गराइने छ ।

६४. सुरक्षा निकायको समन्वयमा हाल सुरक्षा पोस्ट नभएका वडाहरूमा सुरक्षा पोस्ट स्थापनाको लागि आवश्यक प्रक्रिया यसै आ.व. मा अगाडि बढाउन संघ र प्रदेशमा अनुरोध गर्ने । साथै सुरक्षा निकाय र सरोकारवालाहरू बीच सुरक्षा व्यवस्थालाई सबल बनाउन आवश्यक अन्तर्क्रिया कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिने छ ।

६५. घुम्ती शिविर मार्फत सामाजिक सुरक्षा भत्ता वितरण , स्वास्थ्य सेवा, कृषि तथा पशु सेवा, वडा स्तरीय योजना भुक्तानि सेवा भुक्तानि जस्ता कार्य अगाडि बढाइने छ । यस नगरपालिका अन्तर्गत सामाजिक तथा आर्थिक रुपले पिछडिएका दलित महिला , अपाङ्ग आदि लक्षित वर्गका लागि सार्वजनिक सेवामा पहुँच पुर्याउन निःशुल्क रुपमा लोकसेवा तथा शिक्षक सेवा आयोगका तयारी कक्षाहरू सञ्चालन गरिनेछ ।

६६. राजस्व दाखिला संकलन प्रणालीलाई सफ्टवेयर मार्फत दाखिला गर्ने नीति लिइने छ । ठेक्कापट्टा लगाउँदा E-Tender बाट मात्र गरिने कार्यलाई निरन्तरता दिइने छ ।

६७. नगर वस साथै नगरपालिकालाई आवश्यक पर्ने अन्य हेभी मेसिन उपकरण खरिद प्रक्रिया अगाडी बढाइने छ । डिजिटल पालिकाको अवधारणालाई कार्यान्वयनमा ल्याइने छ । नगरपालिकालाई आवश्यक पर्ने परामर्शको लागि परामर्शदाताको नियुक्ति एवम छनौट गरी कार्य गराइने छ ।

६८. ६० वर्ष उमेर पुरा गरी ६८ वर्ष ननाघेका राज्यको सुविधा प्राप्त नगर्ने एकल पुरुशललाई भत्ताको व्यवस्था गरिनेछ ।

आदरणीय महानुभावहरू ।

- प्रस्तुत नीति तथा कार्यक्रम शैल्यशिखरलाई समृद्ध बनाउने मार्गदर्शक दस्तावेज हो । यस नगरलाई समृद्ध बनाउनमा सबै नगरवासीको आ-आफ्नो ठाउँमा उत्तिकै महत्वपूर्ण भूमिका छ । यो नीति तथा कार्यक्रम सरकारी , गैरसरकारी, निजी , सहकारी लगायत विकासका सबै साझेदार वा पक्षधरको लागि मार्गचित्र हो । यस नगरपालिकालाई विकासका दृष्टिकोणले नमुना बनाउन हामी दत्तचित्त भएर लागेका छौं । नगरको विकास नै हामी सबैको विकास हो । यसैले विकास निर्माणका काममा आ आफ्नो क्षेत्रबाट सहयोग पुर्याउन र रचनात्मक सुझाव, सल्लाह दिन हामी नगरवासी आम जनसमुदायलाई हार्दिक आग्रह गर्दछौं । हामीले नगरवासी जनताबाट प्राप्त रचनात्मक सुझाव, सल्लाहलाई सधैं आत्मसात गर्नेछौं । विकास निर्माणका काममा हामी सबैको एउटै दृष्टिकोण हुनुपर्छ भन्नेमा हामी दृढ छौं ।
- अन्तमा, प्रस्तुत नीति तथा कार्यक्रमको प्रभावकारी कार्यान्वयनको लागि सबैको सहकार्य र स्वामित्व अपरिहार्य छ । यसको सफल कार्यान्वयनका लागि सम्पूर्ण सरकारी निकायहरू, विभिन्न राजनीतिक दलहरू, विभिन्न संघ संगठनहरू, गैरसरकारी संस्थाहरू, निजी तथा सहकारी क्षेत्र लगायत सबैको सद्भाव, सहभागिता र सहयोग हुनेमा विश्वास व्यक्त गर्दै सम्मानित सभाबाट रचनात्मक सुझावसहित प्रस्तुत नीति तथा कार्यक्रम पारित हुनेछ भन्ने हार्दिक अपेक्षाका साथ विदा लिन्छु । धन्यवाद ।